

Kansalliskirjaston ja kirjastosektorien neuvostojen puheenjohtajien kokous

Aika: 9.12.2010 klo 15–16.35

Paikka: Kansalliskirjasto, Yliopistonkatu 1, Fabianian kokoushuone

Läsnä:	Kai Ekholm	Kansalliskirjasto, puheenjohtaja
	Dorrit Gustafsson	Kansalliskirjasto
	Arja-Riitta Haarala	Suomen yliopistokirjastojen neuvosto
	Soile Harjala	Suomen yliopistokirjastojen neuvosto
	Kristiina Hormia-Poutanen	Kansalliskirjasto
	Ulla-Riitta Lahtinen	AMKIT-konsortio
	Erkki Lounasvuori	Yleisten kirjastojen neuvosto
	Heidi Partanen	Kansalliskirjasto, sihteeri
	Iris Tahvanainen	AMKIT-konsortio
	Eila Vainikka	Erikoiskirjastojen neuvosto
Kutsutuista poissa:	Tuula Haavisto	Yleisten kirjastojen neuvosto
	Outi Hietanen	Erikoiskirjastojen neuvosto
	Annu Jauhiainen	Kansalliskirjasto
	Päivi Jokitalo	Kansalliskirjasto, sihteeri
	Sinikka Luokkanen	AMKIT-konsortio
	Silja Rekomaa	Erikoiskirjastojen neuvosto

1. Kokouksen avaus

Kai Ekholm lausui tervetulosanat.

2. Esityslistan hyväksyminen

Esitys: Hyväksytään esityslista.

Päätös: Hyväksyttiin.

3. Tiedotusasiat

Kristiina Hormia-Poutanen tiedotti kohdista 3.1–3.3:

3.1 Loppuvuoden tilaisuuksia:

- Arto-päivä 10.12.2010

3.2 KDK-tilannekatsaus

- Pilotti käynnissä 8 organisaation kanssa: etenee hyvin, päättyy viimeistään maaliskuun alussa.
- Axiellin kanssa sopimus rajapinnoista allekirjoitettu.

3.3 Kansallisen yhteisluettelon tilanne

- Tarkempaa tietoa myöhemmin.
- Yleiset kirjastot tulevat mukaan ensi vuoden suunnittelun jälkeen.

4. Kansallisten kirjastoverkkopalveluiden vuoden 2010 keskeiset painopisteet

Vuoden 2010 kärkihankkeet olivat KDK-asiakasliittymä ja kansallinen yhteisluettelo.

4.1 Asiakasliittymä

Asiakasliittymä avaa pääsyn kirjastojen, arkistojen ja museoiden sähköisiin aineistoihin ja palveluihin. Asiakasliittymä on tarkoitettu kaikille tietoa tarvitseville ja elämyksiä etsiville. Verkkopalvelun avulla pääsee helposti käsiksi valitsemaansa aihetta koskevaan aineistoon, kuten kuviin, asiakirjoihin, sanomalehtiin, tutkimuksiin, videoihin ja äänitallenteisiin.

Verkkopalveluun on tulossa jo alkuvaiheessa yli 100 000 museoesinettä ja valokuvaa, yli miljoona sivua vanhoja sanomalehtiä, yli 20 000 tieteellistä lehteä, yli 300 000 e-kirjaa, satojatuhansia asiakirjoja sekä yleisten ja tieteellisten kirjastojen 30 miljoonan nimekkeen viite- ja saatavuustiedot. Käyttäjät voivat täydentää tietoa esimerkiksi lisäämällä aineistoille omia asiasanoja tai arvioita. Tätä sosiaalista metatietoa voidaan käyttää haun ja viitteiden valinnan tukena. Käyttäjät voivat myös antaa sisältöä tarjoaville organisaatioille viite- tai objektikohtaista lisätietoa ja näin parantaa aineiston luotettavuutta ja tietoarvoa.

Kansalliskirjasto vastaa asiakasliittymän ylläpidosta ja kehittämisestä.

Tavoitteet 2010

- Asiakasliittymäohjelmiston toiminnallisuuden määrittely kirjastojen, arkistojen ja museoiden muodostamassa verkostossa ja yhteisen tahtotilan muodostaminen tavoitellusta toiminnallisuudesta.
- Ohjelmiston hankinta kilpailullisella neuvottelumenettelyllä.
- Pilotoinnin suunnittelu ja käynnistys 8 pilottiorganisaation kanssa sekä tarvittavien sopimusten solmiminen.
- Asiakasliittymän käytettävyyden varmistaminen laatimalla käytettävyyssuunnitelma. Käytettävyys on ominaisuus, joka kertoo, kuinka helppoa, tarkoituksenmukaista ja miellyttävää palvelun käyttäminen on. Käytettävyyteen liittyvät myös saavutettavuus ja käyttäjäkokemus. Käyttäjälähtöisen suunnittelun keskeiset osa-alueet ovat projekti- tai suunnittelutiimin käyttäjälähtöisyyden vahvistaminen, etukäteisarviointi, käytettävyystudiot ja käytön seuranta. Käytettävyyssuunnitelma toteutetaan vuosien 2010–2011 aikana. Suunnitelmaa toteutetaan opetus- ja kulttuuriministeriön erillisellä rahoituksella.
- Asiakasliittymän riskien kartoitus ja niiden minimointi.
- Sade-kustannus-hyötyanalyysin laatiminen.
- Europeanan yhteistyön kehittäminen osallistumalla Europeana Foundationin ja työryhmien toimintaan sekä rakentamalla työväline (formaattimuunnin) metatietojen välittämiseksi Europeana-portaaliin.

Toiminta

- Asiakasliittymäohjelmiston hankinta: hankinnan valmistelu, neuvottelut, sopimuksen valmistelu ja allekirjoitus.
- Pilottiorganisaatioiden valinta, pilotointisuunnitelman laatiminen yhteistyössä järjestelmätoimittajan ja pilotointiorganisaatioiden kanssa, pilotointisopimuksen solmiminen pilottiorganisaatioiden ja Kansalliskirjaston välille.
- Organisaatioiden valinta pilotointia seuraavaan vaiheeseen.
- KDK-asiakasliittymäkonsortion toimintaperiaatteiden laadinta ja hallintomallin vahvistuminen.
- Asiakasliittymän rahoituksesta sopiminen lähivuodeksi (2010–2014).
- Rekrytointi asiakasliittymän pilotointiin ja pysyvään ylläpitoon, jatkuu 2011.
- Käytettävyyssuunnitelman laatiminen ja toteutuksen käynnistys.
- Formaattimuuntimen suunnittelu ja toteutus.
- Riskianalyysi.
- Sade-kustannus-hyötyanalyysi.
- Europeana-yhteistyö.
- Koulutus ja viestintä.

Tulokset

KDK-asiakasliittymäkonsortion toimintaperiaatteet on laadittu, ja hallintomalli on vahvistunut. Osallistuvat organisaatiot sitoutuvat toimintaperiaatteisiin allekirjoittamalla palvelusopimuksen Kansalliskirjaston kanssa. Toimintaperiaatteet kuvaavat sen, miten konsortio toimii, ja palvelusopimuksessa määritellään eri osapuolten vastuut. Asiakasliittymäohjelmiston hankinnan ja ylläpidon sekä palvelinympäristön rahoituksesta on sovittu. Kansalliskirjaston antaman keskitetyn tuen resursseista on sovittu lähivuodeksi.

Asiakasliittymäohjelmisto on hankittu ja palvelinympäristö on suunniteltu, ja CSC on hankkinut palvelinympäristön pilotointivaihetta varten. Osana asiakasliittymän hankintaa hankittiin myös bX-suosituspalvelu.

Pilotointi on käynnistynyt, pilottiorganisaatiot ovat:

- Kansalliskirjasto
- Kansallisarkisto
- Lusto/Kantapuu
- Jyväskylän yliopiston kirjasto
- Museovirasto (Mikael Vakkari, Miikka Haimila)
- Tuusulan museon taidemuseo-osasto ja Valtion taidemuseon Muusa-palvelu
- Helsingin kaupunginkirjasto
- Turun maakuntakirjasto

Pilotointi etenee aikataulussa. Alustavien arvioiden mukaan ohjelmisto vastaa hyvin vaatimusmäärittelyjä. Etukäteen oltiin hieman epätietoisia siitä, miten esim. arkistolaitoksen aineisto saadaan esiin asiakasliittymässä. Arkistolaitos on tyytyväinen siihen, että arkistoaineiston hierarkkisuus saadaan hyvin esiin ohjelmiston avulla.

Asiakasliittymään haravoidaan aineistoa kirjastojen, arkistojen ja museoiden luetteloista. Silloin kun tarvittavia rajapintoja ei ole, ne täytyy tehdä itse tai teettää kaupallisella toimijalla. Musketti-, Muusa- ja E-kuva-järjestelmien rajapinnoista on neuvoteltu ja ratkaisut on saatu tehtyä. Axiell-kirjastojärjestelmien rajapintaneuvottelut ovat olleet haastavia; sopimus rajapinnoista saadaan tehtyä 2010.

Käytettävyyssuunnitelmaan sisältyvä etukäteisarviointi on tehty ja sen loppuraportti on julkaistu. Kansalliskirjastoon on rekrytoitu käytettävyyssuunnittelija, jonka tehtävänä on toteuttaa suunnitelma. Riskianalyysi tehtiin alkuvuonna 2010. Tunnistetut ulkoiset riskit liittyvät pysyvän toiminnan rahoitustasoon, loppukäyttäjien mahdollisesti epärealistisiin odotuksiin ja teknologian niin nopeaan kehittämiseen, että siihen ei pystytä vastaamaan. Operatiivisen toiminnan riskit liittyvät käytettävyyteen ja paikallisen tason resursointiin sekä asiakastarpeiden tunnistamiseen, taustajärjestelmien kehittämiseen ja osaamiseen. Riskit on huomioitu toimintasuunnitelmassa ja ne huomioidaan jatkosuunnittelussa.

Kirjastot, arkistot ja museot osallistuvat aktiivisesti European kehittämiseen. Kansalliskirjaston edustaja on European säätiön hallituksen jäsen ja pystyy vaikuttamaan portaalin kehittämissuunnitelmiin yleisellä tasolla. KDK-asiakasliittymän projektipäällikkö osallistuu teknisen työryhmän toimintaan. Lisäksi KDK-organisaatiot osallistuvat usean muun European työryhmän toimintaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa erillisrahoituksella metadatan välitykseen kehitettävän järjestelmän, formaattimuuntimen, kehittämisen. Järjestelmän avulla voidaan välittää metadatta European ja jatkossa myös muihin kolmannen osapuolen järjestelmiin.

Osaamisen kehittyminen on keskeinen tavoite KDK-hankkeessa. Toimintamalli, jossa kirjastojen, arkistojen ja museoiden asiantuntijat työskentelevät eri ryhmissä ja eri kokoonpanoissa, vahvistaa osaamisen kehittymistä. Yhdessä tekeminen on erittäin tehokas oppimistapa.

Arviointi ja mahdolliset trendit

Asiakasliittymän hankintaprosessi onnistui, valituksia ei tullut. Alustavien arvioiden mukaan ohjelmisto vastaa vaatimusmäärittelyjä, mutta tarkempi tieto saadaan, kun pilottivaihe on ohi. Asiakasliittymän käytettävyyttä ei ennen käytettävyyssuunnitelmia voi juurikaan arvioida. Käytettävyyssuunnitelmaan liittyvä etukäteisarviointi käyttäjien tarpeista ei kuitenkaan nostanut esiin yllättäviä asioita.

Riskiksi arvioitua riittämätöntä pysyvän rahoituksen tasoa on pyritty minimoimaan käyttämällä hyväksi aikaisempaa kokemusta keskitettyjen palvelujen resursoinnista. Pysyvän rahoituksen laskelmia on tarkistettu hankkeen edetessä. Arvion onnistumisesta saadaan tietoa siinä vaiheessa, kun suuri joukko organisaatioita on tuotannossa.

Loppukäyttäjien mahdollisesti epärealistisiin odotuksiin varaudutaan huolellisella viestintäsuunnittelulla ja viestinnän ajoituksella. Yhteistyössä toimittajan ja osallistuvien organisaatioiden kanssa varaudutaan teknologian joustavaan ja nopeaan soveltamiseen.

Käytettävyyssuunnitelman toteutus pienentää käytettävyyteen liittyviä riskejä. Asiakastarpeiden tunnistuksessa toimitaan yhteistyössä osallistuvien organisaatioiden ja käyttäjien kanssa sekä selvitetään tutkimusyhteistyön mahdollisuuksia.

Paikallisen tason resursointitarvetta ja ratkaisuja selvitetään yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa.

KDK-hanke ja asiakasliittymän toteutus on vaikuttanut museosektorin kuvailuformaatin kehittämiseen. Metadatan yhtenäistäminen on käynnistynyt (LIDO-siirtoformaatti). Taustajärjestelmien rajapintojen avoimuutta ja järjestelmien yhteensopivuutta tulee varmistaa erityisesti uusissa järjestelmä-hankinnoissa ja niihin liittyvissä vaatimusmäärittelyissä. Asiakasliittymän rajapintaneuvottelut vaikuttavat osaltaan tämän päämäärän toteutumiseen.

Kokouksessa käytyä keskustelua kohdasta 4.1:

Kristiina: Esityslistan teksti on peräisin Kansalliskirjaston raporttiluonnoksesta. Raportissa on neljä osaa: 1) tavoite, 2) toiminta, 3) tulokset ja 4) arviointi. Ensin on kuvattu asiakasliittymää ja sen tavoitteita vuoden 2010 osalta. Tuloksiin: Hallintomallia viilataan vielä. KDK:ssa kaksi hanketta: asiakasliittymä ja PAS. Nyt keskustellaan ohjausjärjestelmästä, onko PASilla ja asiakasliittymällä sama vai erilliset ohjausryhmät, ja siitä, kuinka pitkään hankkeita viedään yhdessä ja milloin PAS ja asiakasliittymä eriytyvät. Pilottiorganisaatioiden kanssa on tehty pilottisopimus ja jatkoa varten laaditaan palvelusopimus pilotin kokemusten perusteella. Palvelusopimuksen olennainen sisältö on eri osapuolten vastuiden määrittely. KDK:n rahoituksesta on sovittu vuoden 2014 loppuun asti.

Tämän vuoden iso rutistus on ollut asiakasliittymäohjelmiston hankinta, kannattava mutta työläs neuvottelu. CSC huolehtii palvelinympäristöstä. Pilotti etenee aikataulussa, ja käytettävyyssuunnitelma on laadittu. Iloisena yllätyksenä on ollut arkistojen epäilysten häveminen. Europeana on poliittisella tasolla merkittävä hankkeessa; KDK-hankeorganisaatioilla ja Kansalliskirjastolla on useissa työryhmissä edustaja. Arvioinnista: valituksia ei tullut, rahoitukseen liittyvässä riskissä monta tasoa.

Kai: Euroopan mittakaavassa KDK on ainutlaatuinen hanke. Tulossa mainetta, kunhan saadaan tuotantoon. Asian suhteen on luottavainen olo. KDK-viestinnässä ministeriön linja on ollut, että kun ei ole palvelua, ei kerrota mitään loppukäyttäjille; KDK ei ole vielä mediassa tunnettu.

Kristiina: Trendinä, että valtionhallinnon tasolla pyritään järjestelmissä yhteensopivuuteen ja avoimuuteen. Kansalliskirjasto tiedottaa organisaatioille vaatimuksista.

Eila: Erikoiskirjastojen oman panoksen suhde kiinnostaa; mitä vaaditaan?

Kristiina: Linja erikoiskirjastojen osalta hieman auki. Vuoden 2012 alussa linjataan, miten OKM:n hallinnonalan ulkopuoliset tahot tulevat mukaan. *Iris:* Missä nähtävänä toimintakohdassa mainittu hallintomalli, missä piirissä se on valmisteltu? Tuleeko KDK:n sivuille?

Kristiina: OKM päättää, milloin on kaikkien nähtävillä. Toivottavasti ensi vuoden alussa. Hallintomallia on käsitelty OKM:ssä, ohjaus- ja seurantaryhmässä.

Erkki: Yleisten kirjastojen ilmapiirinä, että ollaan innolla tärkeässä hankkeessa mukana. Järjestelmissä on pitänyt tehdä tiettyjä ratkaisuja, sillä Primo ei täytä julkaisujärjestelmän tarvetta. Tarvitaan muutakin kuin KDK-tiedonhakua.

Kristiina: Julkaisujärjestelmä on otettava mukaan, todennäköisesti helposti asiakasliittymän yhteyteen rakennettavissa. Vanhoista järjestelmistä: Kirjastojen pitäisi uusia tiettyjä järjestelmiä. Kansalliskirjasto maksaa uusimisista vuoden 2013 loppuun, tiedote tulossa asiasta.

Arja-Riitta: Lisätyövoiman tarpeeseen kiinnitettävä huomiota, ja tuottavuus- l. tehokkuusnäkökulma on tärkeä.

Kristiina: Tehokkuus ja tuottavuus näkyvät loppukäyttäjän ajassa.

4.2 Kansallinen yhteisluettelo

Kansallinen yhteisluettelo tarjoaa kirjastojen luettelointi- ja sisällönkuvailuyhteistyölle konkreettisen työskentely- ja toimintaympäristön, joka mahdollistaa muiden kirjastojen tekemän työn täysipainoisen hyödyntämisen ja päällekkäisyyksien välttämisen. Yhteisluettelointi auttaa parantamaan luettelointidatan laatua uusilla, yhteisöllisillä toimintatavoilla sekä tarjoaa työvälineitä tietueiden rikastamiseen ja sisällönkuvailun yhtenäistämiseen.

Kansallinen yhteisluettelo on kirjastojen kokonaisarkkitehtuurissa taustajärjestelmä, jonka sisältämä data voidaan esittää kirjastojen asiakkaille erilaisissa asiakasliittymissä, esimerkiksi KDK:n asiakasliittymässä. Kirjastojen bibliografinen metadata säilytetään yhdessä paikassa, jolloin keskitetyt palvelinratkaisut ja hyvä tietoturva tuovat toimintaan kustannussäästöjä ja tehokkuutta.

Kansallinen yhteisluettelo myös mahdollistaa uusien palveluiden yhteisöllisen kehittämisen mm. web 2.0 -teknologioilla sekä metadatan vaihdon ja jakamisen kolmansien osapuolien (esim. Google, VIAF) kanssa.

Yliopistokirjastojen sekä muutaman korkeakoulu- ja erikoiskirjaston muodostamaan Linnea2-konsortioon kuuluvat kirjastot osallistuvat jo yhteisluettelointiin Linda-yhteisluettelon puitteissa. Kansallinen yhteisluettelo merkitsee käytännössä yhteisluetteloinnin laajentamista kattamaan kaikki kirjastosektorit.

Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa yleisten kirjastojen yhteisluettelolisanssin vielä vuoden 2010 aikana. Rahoituspäätöksen myötä Kansallinen yhteisluettelohanke laajenee yleisiin kirjastoihin loppuvuoden 2010 ja vuoden 2011 aikana. Ammattikorkeakoulukirjastojen mukaantulon rahoituksesta jatketaan neuvotteluja vuoden 2011 aikana.

Tavoitteet

- Vapaa kansalaiskäyttö -pilotti 2010 ja jatkorahoituksen varmistaminen.
- Yhteisluettelon laadun kehittäminen.
- Yhteisluettelon laajentamissuunnittelun aloittaminen (edellytyksenä auktoriteettitietokanta).
- Kansallisen yhteisluettelon tuomasta lisäarvosta muodostetaan yhteisymmärrys kirjastoverkossa.

Tulokset

- Kansallisten yhteisluetteloiden vapaa kansalaiskäyttö käynnistyi 1.1.2010. Käytön selkeä kasvu vahvistaa sitä odotusta, että kansalaiskäyttö parantaa tiedonsaantiedellytyksiä. Yhteisluettelon mobiilikäyttö on toteutettu kevään 2010 aikana.
- Vapaan kansalaiskäytön jatko on varmistunut.
- Yhteisluettelosta laadittiin raportti syksyllä 2009. Raportti on ollut kirjastoverkossa kommenttikierroksella kevään aikana, kommentit on koottu. Raportin ja sen tiimoilta eri tilaisuuksissa käydyn keskustelun pohjalta on muodostunut kirjastoverkon yhteinen näkemys yhteisluettelon tuomasta lisäarvosta sekä alustava näkemys sen sisällöistä ja toiminnallisuuksista.
- Kirjastoverkkopalveluiden palvelukyselyssä on saatu palautetta yhteisluettelosta. Palaute on käsitelty kesän aikana ja sen pohjalta laadittu toimenpideohjelma.
- Fennican liittymistä yhteisluetteloon on valmisteltu aktiivisesti. Keskeinen liittymisen kriteeri on auktoriteettitietokanta, jonka testiversio on rakennettu ja testaus on käynnistynyt. Tietokantaan on jo ladattu kansallisbibliografian ja -diskografian auktoriteetit.
- Metadatan avoimuuden periaatteet on määritelty.
- Linda-laaturyhmän tehtävänä on tarkentaa Lindan laatuksiteerejä. Työ on käynnistynyt.
- OKM:n kanssa käytyjen neuvottelujen tuloksena yleisten kirjastojen yhteisluetteloon liittymisen rahoitus on varmistunut.
- Ammattikorkeakoulukirjastot ovat ilmaisseet tahtonsa liittyä yhteisluettelointiin, jos OKM rahoittaa lisenssihankinnan keskitetysti.

Arviointi ja mahdolliset trendit

Linda-yhteisluettelon hakukäyttö on kokonaisuudessaan kasvanut edellisestä 12 kuukauden arviointijaksosta peräti 21,9 %, mikä johtuu www-hakujen kasvamisesta lähes kaksinkertaiseksi. Tässä näkyy selkeästi tietokannan avautuminen vapaaseen kansalaiskäyttöön vuoden 2010 alusta, mikä vahvistaa ennakko-odotuksia siitä, että vapaa hakukäyttö parantaa kansalaisten tiedonsaantiedelly-

tyksiä. Vapaan kansalaiskäytön jatkorahoituksen varmistuminen antaa myös mahdollisuudet hankkeen täysipainoiseen jatkamiseen ja metadatan tehokkaaseen hyödyntämiseen tulevaisuudessa.

Yleisten kirjastojen lisenssirahoituksen varmistuminen takaa yhteisluettelon laajentumisen ja suunnittelun aloittamisen jo ensi vuoden aikana.

Kokouksessa käytyä keskustelua kohdasta 4.2:

Kristiina: Luettelointiprosessin tukemiseen tarkoitettu palvelu (vrt. asiakasliittymän fokuksessa lopputukäyttäjä). Suoraan lopputuloksiin: tavoitteena pysyvä rahoitus. Tässä on edistytty yliopistokirjastojen ja yleisten kirjastojen osalta. Tilanne on ratkaisematta ammattikorkeakoulukirjastojen ja erikoiskirjastojen osalta.

Iris: Yhteisluetteloraportista ei ole pyydetty virallisesti lausuntoa.

Arja-Riitta: Myös yliopistokirjastoilta on mennyt ohi. Kommenttipyyntöjä on tullut eri ihmisiltä. Voisiko Kansalliskirjasto yhtenäistää käytäntöjä, että kommenttipyyntöt tulisivat vaikkapa yhdeltä ihmiseltä? Raportti ei tiennyt KDK:sta, oli tehty irrallaan muista tietojärjestelmistä.

Kristiina: Kommentoinnin osalta prosessi ei mennyt nappiin, mutta on kuitenkin käynnistänyt keskustelun.

Erkki: Yleisten kirjastojen yhteisluettelotyöryhmän viimeinen kokous on ollut juuri, ja 25-sivuinen raportti on oikolukua vaille valmis. Tulevat suhtautumaan myönteisesti. Yleisten kirjastojen kannalta tulevat esittämään tärkeitä asioita.

Kai: Onko Kirjasto-lehdessä tai Signumissa ollut tarpeeksi juttuja, voisiko tehdä jonkun tietoisuuskirjastolehteen ja Kirjastokaistaan Ninalta haastattelutyypinen juttu. IFLAan vähintään posteritasolle, LIBERissä ilmi, ja Kai ottaa Kansalliskirjaston puolella esiin.

Iris: AMKit haluavat olla mukana yhteisluettelossa. Edellytys on, että OKM maksaa. Kenen kanssa jatketaan neuvotteluja?

Kristiina: Lisenssi on hankittu yliopistokirjastoille ja yleisille kirjastoille. Tiedepolitiikan ja kulttuuripuolen kanssa eri neuvottelut. Kansalliskirjasto edistää asiaa OKM:n suuntaan.

Arja-Riitta: Joutuvatko kirjastot hankkimaan yhteisluettelolisenssin?

Kristiina: Linnea2-konsortiolle lisenssi hankittu Voyagerin aikana. Yleiset kirjastot osoittivat kiinnostuksensa asiaan, ja OKM:n kanssa neuvoteltiin rahoitus. Ex Libriksen kanssa solmittuun sopimukseen on tehty optio lisenssistä AMKeille. Rahoituksesta ei ole varmuutta; AMKien on toimitettava tahdonilmaus Leena Vestalalle.

Eila: Erikoiskirjastot kiinnostuneita tulemaan mukaan.

Kristiina: Rahoitus on kynnyskysymys: rahoituksen on tultava jostain keskitetysti tai on lähdettävä maksullisen palvelun linjalle.

Dorrit: Ei ole haittaa, että erikoiskirjastotkin ilmaisevat tahtonsa OKM:lle. Miten yhteisluettelossa, voidaanko osoittaa prosessien kehittämisen tehokkuus ja mistä nykyisestä voisimme luopua?

Kristiina: Yhteisluettelo on kuvailun väline, toivottavasti saadaan kuvailutietoja kustantajilta suoraan. Valmista kuvailutietoa on jo olemassa, kun sektorit ovat mukana. Mittari voisi olla se, kuinka paljon tehdään alkuperäisluettelointia, joka on nyt jo melko pieni osa yo-kirjastoissa tehtävää työtä.

Kai: ONIX-tiedote on tehtävä ensi vuoden alussa.

5. Kirjastoverkkopalveluiden toimintasuunnittelun suuntaviivat vuodelle 2011

Vuoden 2011 kärkihankkeet ovat:

- Kansallisen digitaalisen kirjaston asiakasliittymän kehittäminen
 - Palvelusopimuksen solmiminen osallistuvien organisaatioiden kanssa
 - Viestintä ja koulutus konsortiolle
 - Pilotointi päättyy, ja pilotoinnin tulosten perusteella päätetään Primo-ohjelmiston hyväksymisestä
 - Ensimmäiset pilottiorganisaatiot siirtyvät tuotantoon
 - Palvelukonseptin kehittäminen ja testaaminen
 - Kansallisen näkymän käyttöönotto
 - bX-suosituspalvelun käyttöönotto
 - Seuraavan vaiheen organisaatioiden (noin 30 organisaatiota) mukaan ottaminen KDK-asiakasliittymään
 - Käytettävyyystutkimuksen suunnittelu ja aikataulutus
 - Servitetaan KDK-organisaatioiden tarpeet auktoriteettitietokannan käyttöön
 - Servitetaan ONKIn suhde asiakasliittymään
- Kansallinen yhteisluettelo
 - Yhteisluettelon laadun parantaminen
 - Auktoriteettitietokannan testaus kirjastoverkossa ja tuotantokäyttöön siirtyminen
 - Yleisten kirjastojen mukaantulon suunnittelu
 - Ammattikorkeakoulukirjastojen mukaantulon selvittäminen
- Kuvailun kehittäminen (RDA) ja metadatan avoimuuden varmistaminen
- Kirjastojen yhteisten palvelujen **ohjausjärjestelmän uudistus** yhteistyössä kirjastojen kanssa. Uudistuksen tavoitteina ovat läpinäkyvyyden lisääntyminen, tietämyksen lisääminen yhteisten palveluiden vaikutuskanavista sekä yhteistyömuotojen ja vuorovaikutuksen kehittäminen (esim. yhteistyön infrastruktuuri).

Lisensioidun aineiston käyttöön asettaminen uudistuu vuonna 2011, kun Primo Central Index otetaan käyttöön. Tavoitteena on testata Central Indexiä sekä Nellissä että myöhemmin asiakasliittymässä ja parantaa näin Nellin ja asiakasliittymän käytettävyyttä.

Tavoitteina on myös päivittää **FinELib-strategia** sekä valmistautua uuden sukupolven kirjastojärjestelmän ja tilastointijärjestelmän hankintaan/kehittämiseen.

Keskustelua kärkihankkeiden jälkeisistä asioista lyhyesti:

Kristiina: Nelli sulautuu pitkälti Primoon, Nelli-nimestä ei ole tehty linjausta.

Kai: Googlen kautta KDK:n käyttö lisääntyy; onko arvioita siitä, kuinka paljon nostaa aineistojen käyttöä?

Iris: Minne KDK:n palvelusopimukset tulevat näkyville, kuten FinELibin aikoinaan?

Kristiinan vastaus Irikselle: Palvelusopimuksia ei vielä ole. Tarkka menettely ratkeaa pilotin jälkeen. Menettely tulee olemaan samankaltainen kuin esim. FinELibin sopimusten menettely.

Arja-Riitta: Yliopistokirjastot korostavat kärkihankkeena päivittäisen toiminnan kehittämistä, se saisi olla hyvin korkealla, koska se on laatua.

Kristiina: Kirjastojen yhteiset peruspalvelut ovat agendalla. FinELib-strategia, OKM maksaa yleisten kirjastojen hankintapalvelusta.

6. Kirjastoverkkopalvelut–Kirjastot.fi-yhteistyö

Kirjastoverkkopalvelut ja Kirjastot.fi ovat keskustelleet kirjastoalaa yhdistävästä infrastruktuurihankkeesta, joka toteutetaan Confluence-ohjelmistolla. Kirjastoverkkopalvelut on ollut myös mukana suunnittelemassa Kirjastot.fi:n kirjastotietokannan laajennusta yleisten kirjastojen sektorin ulkopuolelle. Labs.kirjastot.fi:n ja kirjastoverkkopalveluiden asiantuntijoiden kesken on muodostunut yhteyksiä, jotka hyödyttävät kumpakin tahoa ja kirjastokenttää. Yhteistyötä jatketaan vuonna 2011.

Keskustelua:

Kristiina: Yhteistyötä tehostettu usean vuoden ajan.

Erkki: Yhteistyö sujuu hyvässä hengessä, ja työnjakoa löydetään.

7. Tutkimusyhteistyö ja opinnäytetöiden ja tutkimusten aiheet

Kirjastoverkkopalvelut tekee tutkimusyhteistyötä alan opetusta antavien yliopistojen, erityisesti Tampereen yliopiston kanssa. Korkeakouluille toimitetaan kaksi kertaa vuodessa kirjastojen yhteisiin palveluihin liittyviä opinnäytetyön ja tutkimusten aiheita. Viime aikoina yhteistyötä on tehty myös Helsingin yliopiston soveltavan tilastotieteen professorin Kimmo Vehkalahden kanssa, ja yhteistyön laajentaminen esim. kieliteknologiaan olisi hyödyksi uusille hankkeille.

Jotta korkeakouluille esitettävät tutkimusaiheet palvelisivat myös kirjastoverkkoa, kirjastosektoreilta toivotaan esityksiä aiheista ja aihekokonaisuuksista, jotka edistäisivät yhteisten palveluiden ja hankkeiden kehittämistä.

Esitys: Keskustellaan kirjastosektoreiden näkemyksistä ja tarpeista. Kirjataan mahdollisia tutkimusaiheita korkeakouluille edelleen toimitettaviksi.

Keskustelua:

Kristiina: Kattavin on kyselyihin liittyvä yhteistyö.

Iris: Jyväskylän amkista kysymys lukulaitteista l. tableteista, saako e-graduja ladata tabletille?

Erkki: Yleiset kirjastot ovat itse aktiivisia neuvottelemaan kustantajien kanssa sähköisistä kirjoista.

Kristiina: E-kirjaselvityshanke on suunnitteilla, se laitetaan työlistalle. Yleiset kirjastot tarvitsevat kansallisen jakelualustan.

Dorrit: Tiettyjen aineistojen sopimuslisenssistä keskustelu Kopioston kanssa; ensi vuonna keskustelu myös kirjojen osalta.

Kai: Kansalliskirjasto aloitteen tekijä ja koollekutsuja: kevään kuluessa porukka keskustelemaan asiasta. Lisensiointijärjestelmä puuttuu e-kirjalle; sekavuus, jota pitäisi joka tasolla selvittää. Kansalliskirjastollakin e-kirja omana tuotteenaan.

Arja-Riitta: Yliopistokirjastot selvittävät itse jo nyt nopeasti, sillä kirjastot eivät voi odottaa keskitettyä ratkaisua.

Kai: Selvitykseen tarvittaisiin lisää rahaa, jota Dorritin mukaan voi löytyä jo nyt.

Iris: FinELibin kautta hankitut aineistot ensin, kaikilla kirjastoilla ei ole resursseja selvittää itse.

8. Kirjastosektoreiden tilaisuudet ja kirjastoverkkopalveluiden osallistuminen

Tänäkin vuonna monet kirjastoalan tapahtumat ovat osuneet päällekkäin, mikä johtuu ainakin osaksi yhteisen suunnittelutyökalun puutteesta. Ennen kuin valtakunnallinen alan tapahtumien suunnittelukalenteri saadaan toimintaan, etenkin suurten tilaisuuksien järjestämistä voi toivottavasti alalla koordinoida keskustellen ja verkkoa hyödyntäen.

Asian toinen puoli liittyy kirjastoverkkopalveluiden viestintään ja tiedottamiseen. Jatkossa kirjastoverkkopalvelut pyrkii säännöllisesti vuoden lopussa kartoittamaan kirjastoverkon kanssa, mitkä ovat jo tiedossa olevat tulevan vuoden tapahtumat, joihin Kansalliskirjaston toivotaan osallistuvan ajankohtaistarkastuksella.

Esitys: Keskustellaan vuodelle 2011 suunnitelluista tilaisuuksista ja niiden mahdollisista ajankohdista sekä Kansalliskirjastolta toivottavilta puheenvuoroilta, joissa esitetään yleiskatsaus organisaation ajankohtaisiin uutisiin ja hankkeisiin.

Keskustelua:

Eila: Toivotaan Kansalliskirjaston edustajan osallistuvan erikoiskirjastojen neuvoston työvaliokunnan kokoukseen keväällä.

Amkit: Kansalliskirjaston edustaja on aina tullut, kun on toivottu.

Vuodelle 2011 suunniteltuja tilaisuuksia (kokouksen sihteerille toimitetut):

Erikoiskirjastojen neuvosto: Tulossa Erikoiskirjastopäivä 20.1. ja Tietopäivät (ajankohta ei vielä tiedossa). Lisäksi ehdotamme STKS:n, Kirjastoseuran ja Tietoasiantuntijat ry:n verkkosivujen katsomista silloin, kun ajankohdista päätetään. Kirjastoverkkopäivien paras ajankohta olisi alkusyksy, esim. syyskuu on oikein hyvä.

Amkit: 1.2.2011 kirjastonjohtajien kokous, 15.2. Linnean kutsuma Voyager-seminaari, 15.4. amkit-konsortion vuosikokous, 8.–10.6. kansalliset kirjastopäivät, 24.11. yleiskokous ja 25.11. amkit-konsortion 10-vuotisjuhlat.

9. Muut asiat

Kai kertoi Kansalliskirjaston kansainvälisestä arvioinnista. Ennakkoraportissa käsitellään mm. Kansalliskirjaston asemaa suhteessa yliopistoon. Paljon suosituksia tulossa. Tammikuun puolivälissä draft; maaliskuussa luovutetaan ja samalla paneeli (mahdollisesti 22.3.). Ei julkinen ennen julkistamista. Paneeliin pyydetään sektoreilta kommentit.

10. Seuraavan kokouksen ajankohta

Esitys: Päätetään seuraavan kokouksen ajankohdasta.

Päätös: Ennen kesäkuun puoliväliä, kutsutut päättävät keskenään.

11. Kokouksen päättäminen

Kokous päätettiin klo 16.35.